

prikazi–recenzije

Reviews – Critiques

Ramon Maria Luza Bautista, SJ, *Put u pustinju: 101 pitanje i odgovor o duhovnim vježbama, molitvi i razlučivanju na ignacijevski način*. Zagreb: Filozofsko–teološki Institut Družbe Isusove, 2018, 216 str.

U izdanju Filozofsko–teološkog Instituta Družbe Isusove 2018. izašla je knjiga Ramona Bautiste *Put u pustinju*, koju su s engleskog jezika preveli Ivan Cindori i Luka Lučić. Knjiga se sastoji od predgovora, uvoda i 101 pitanja koja su autoru bila postavljena za vrijeme vođenja i u kontekstu obavljanja duhovnih vježbi. Autor knjige Ramon Bautista na svako od navedenih pitanja dao je odgovor u kontekstu ignacijanske duhovnosti i duhovnih vježbi.

Predgovor knjige napisao je Victor Salanga prikazujući doprinos Ramona Bautiste na području duhovnosti sv. Ignacija i iskustva koje je stekao radom na području duhovnih vježbi u svakodnevnom životu. Čitateljima sugerira kako knjiga odgovara na temeljna pitanja o ignacijevskim duhovnim vježbama, uključujući ignacijansku molitvu i razmišljanja. Nadalje, autor u uvodu iznosi konkretan primjer kako je na Filipinima pokret duhovnih vježbi jak i dobro napreduje. Smatra kako uz veliki uspjeh postoje i problemi, kao nedostatak kvalificiranih voditelja osobno vodenih duhovnih vježbi. Navedeni problem rješava se postepeno pripremajući i formirajući isusovce i neiskusovce da budu sposobni

voditi ignacijanske duhovne vježbe, na bazi sustava „jedan prema jedan“.

U prvom dijelu knjige, prije objašnjenja izazova s kojima se čovjek susreće u duhovnim vježbama, autor objašnjava pojam duhovnih vježbi, koji označava duže vremensko trajanje u kojem se osoba posvećuje molitvi i samospitivanju vlastitog života udaljujući se od svakodnevnih životnih aktivnosti. Autor prikazuje razvoj duhovnih vježbi koji počinje u prvim stoljećima kršćanstva s povlačenjem kršćana u pustinju, kako su monasi pokušali produžiti svoj odnos s Bogom po intenzivnoj molitvi i asketskim praksama. Razdoblje duhovnih vježbi, produbljivanja odnosa s Bogom u monaškim zajednicama posebno je bilo bitno u vremenu korizme, iako je to ostala još uvijek zajednička molitva, a ne molitva osobnog karaktera. Autor u povijesnom presjeku duhovnih vježbi daljnji naglasak stavlja na duhovni pokret medijalističke Europe koji je poznat kao *devotio moderna*. Pokret je poticao osobni nutarnji život i ohrabrivao metodička razmatranja, napose o životu i mucu Isusa Krista. U mnogim slučajevima takve molitvene vježbe obavljali su laici koji nisu bili monasi, a u stilu organiziranih duhovnih vježbi (primjerice voditelj osigurava da su predložene prave vježbe na pravi način i u pravo vrijeme) koje su zahtijevale povlačenje od svakodnevnih poslova na nekoliko dana ili čak tjedana.

Najvažniju ulogu u povijesnom presjeku utemeljenja duhovnih vježbi ima sv. Ignacije Loyolski, koji je ujediniio osobno iskustvo Božje blizine i duhovnosti Crkve, kojoj je u tom povijesnom trenutku bila potrebna obnova kroz duhovne vježbe za širi krug ljudi. Opisuje razvoj duhovnih vježbi u kontekstu života sv. Ignacija Loyolskoga iz biografske perspektive i u kontekstu konačnog formiranja teksta duhovnih vježbi. Važan utjecaj na Ignacija u

oblikovanju duhovnih vježbi imala su svakako tri pisana izvora: **Život Kristov** (*Vita Jesu Christi*) Ludolfa Saksonskog, *Zlatna legenda (Flos Sanctorum)* Jacoponea de Voraginea i *Nasljeduj Krista* Tome Kempenca. U daljnjem dijelu autor opisuje koji sve oblici duhovnih vježbi mogu biti i jesu u upotrebi, te zašto je 1960-tih i 1970-tih Družba Isusova počela mijenjati tradiciju propovijedanih duhovnih vježbi i uvela ponovno u upotrebu osobno vođenje duhovnih vježbi. Autor zaključuje povijesni presjek s misli kako je Družba Isusova sve do današnjih dana ostala u tradiciji davanja duhovnih vježbi.

U drugom dijelu knjige autor se bavi ignacijevskom kontemplacijom i meditacijom te ignacijevskim osvrtom s naglaskom na milost i suhoću za vrijeme obavljanja ignacijevskih duhovnih vježbi, a završni dio knjige objašnjava kako bi trebalo obavljati ignacijanski ispit savjesti (egzamen). Prvi dio započinje objašnjenjem kontemplacije kao pojma, navodeći primjere iz osobnog vođenja vježbenika za vrijeme duhovnih vježbi tvrdeći da je kontemplacija umijeće koje se uči neprestanom praksom. Objasnjava razliku između kontemplacije i meditacije, navodeći da je kontemplacija tradicionalni oblik molitve bez diskurzivne forme, a meditacija se odnosi na diskurzivnu formu, koristi pojmove za objašnjenja materije duhovnih vježbi. Dalje se objašnjava kako se u kontemplaciji ili meditaciji može pojaviti suhoća ili milost tijekom razmišljanja o pojedinoj stvari, stoga je vrlo bitno da vježbenika (egzercitanta) vodi iskusan voditelj i pomogne mu u osvajanju osnova ignacijanske duhovnosti kako bi bio sposoban donijeti odluku. Stoga je vrlo važno da vježbenik redovito obavlja ignacijevski osvrt gdje se ispituje je li vježbenik uspio primiti milost utjehe na koju je molio ili nije jer

ne može krenuti dalje i napredovati u duhovnim vježbama.

Navedena knjiga predstavlja doprinos boljem tumačenju i produbljivanju znanja o ignacijanskoj duhovnosti ne samo u Crkvi i Družbi Isusovoj, nego i u svijetu. Autor Ramon Bautista pokušao je u svojevrsnom intervjuu (razgovoru) uvesti osnovne pojmove ignacijanske duhovnosti koristeći jednostavan rječnik. Knjiga *Put u pustinji* omogućuje i potiče daljnja istraživanja o duhovnim vježbama, molitvi i razlučivanju duhova na Ignacijev način.

Ivan Božić

Ivica Žižić, *Slava križa: Simboli i slike vjere u ranokršćanskoj kulturi*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2017, 196 str.

Ivica Žižić svećenik je Splitsko-makarske nadbiskupije. Teologiju je studirao u Splitu i Rimu gdje je i doktorirao 2005. na Papinskom sveučilištu Sv. Anselmo. Doktorat iz kulturne antropologije stekao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2014. godine. Predaje na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu i na Papinskom liturgijskom institutu u Rimu.

Monografija *Slava križa* podijeljena je u 13 cijelina te bogato ilustrirana slikovnim priložima. U uvodnom poglavlju *Starokršćanski simbolizam i umjetnost* autor pojašnjava temeljne pojmove te kako sam navodi: „U središtu razmatranja ove studije teološka je analiza kršćanskih simbola i najranijih likovnih djela u njihovom kulturnom kontekstu.“ Prvi korak u analizi ranokršćanske umjetničke ostavštine — arhitektura, skulptura i likovna umjetnost — tumačenje je teološko-liturgijskih osnova pri kojem se daje povijesni, socijalni i kulturni kontekst nastajanja umjetničkih djela. Cilj ove studije, kako sam autor navo-